

9349084692385769

*До разової спеціалізованої вченої ради ДФ 70.895.065
Хмельницького університету управління та права
імені Леоніда Юзькова*

ВІДГУК

офіційного опонента – доктора юридичних наук, професора, професора кафедри приватного права Національного університету «Києво-Могилянська академія» Музики Лесі Анатоліївни на дисертацію Бесседіна Ігоря Олександровича на тему «Адміністративно-правове регулювання гуманітарної допомоги в Україні в умовах воєнного стану», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – право

Аналіз тексту дисертації, анотації та наукових публікацій, зарахованих за темою дисертації, дає підстави зробити висновок про актуальність теми, за якою виконано дисертацію, належний ступінь обґрунтованості достовірності наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у роботі, їх вагоме значення для науки і практики адміністративного права, а також про розв'язання автором дисертації фундаментального наукового завдання, що полягає в дослідженні сучасних викликів та перспектив, що стосуються адміністративно-правового регулювання гуманітарної допомоги в сучасних умовах російської агресії.

Актуальність теми дослідження. Дослідження проблем, пов'язаних з адміністративно-правовим регулюванням гуманітарної допомоги в нашій державі, відповідає соціальним запитам сучасності. В умовах гуманітарної кризи надання гуманітарної допомоги є загальновизнаною міжнародною практикою. Відповідно до принципів закріплених у міжнародному праві гуманітарна допомога – це заходи із захисту та догляду за людьми в умовах гуманітарної кризи, що виходять за рамки первинної медичної допомоги. Гуманітарна допомога організовується в основному після надзвичайних ситуацій та гуманітарних криз, і у першу чергу спрямовується на порятунок життя, полегшення страждань, допомогу людям з гідністю долати важкі обставини, запобігання виникненню або поширенню епідемій тощо. Відповідно, основними завданнями гуманітарної допомоги є: порятунок людського життя; надання допомоги для задоволення основних потреб людини (вода, їжа, проживання); забезпечення базової гігієни та медичної допомоги. Питання припинення й упередження порушень і зловживань в сфері гуманітарної допомоги є актуальним з моменту впровадження даного правового інституту. Зокрема при ухваленні Закону України «Про гуманітарну допомогу» на пленарному засіданні Парламенту порушувалися питання про зловживання в сфері розподілу гуманітарної допомоги і шукали шляхи їх подолання на законодавчому рівні. Досить часто міжнародна гуманітарна допомога надходить в Україну від структур, які недостатньо розуміють контекст, історію країни, а також людські, суспільні й технологічні виклики, які сформували Україну до повномасштабного вторгнення та після 2022 року. Вона формувалась із застосуванням методів,

розроблених для держав з низьким рівнем розвитку, слабкими адміністраціями й громадянськими суспільствами, які були нехай і динамічними, але дуже залежними від міжнародної допомоги.

Натомість в Україні міжнародні гуманітарні структури зіткнулися із зовсім іншою ситуацією. Ідеться про добре зорганізовану країну з високим рівнем диджиталізації, нехай і з громіздкою бюрократією. Радянські рудименти тут співіснують з найкращими сучасними технологіями. Міжнародна гуманітарна спільнота зіткнулася з громадянським суспільством «у стані опору», добре загартованим демонстраціями гідності на Майдані та війною з 2014 року. Українське громадянське суспільство миттєво мобілізувалося для допомоги переміщеним особам, вразливим верствам населення на прифронтових територіях, а також пораненим цивільним і військовим.

Крім зазначеного, особливу актуальність темі дисертації додає її перебування у руслі тематики адміністративно-правових проблем відповідно до наукової теми кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова «Правові засади організації та здійснення публічної влади» (номер державної реєстрації 0123U102955) в межах наукової теми Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова на 2017-2026 роки «Управлінські та правові засади забезпечення сталого розвитку України як європейської держави» (державний реєстраційний номер 01178U000103).

Таким чином, викладене вище свідчить, що обрана І.О. Бєсєдіним тема для дослідження і поставлена мета присвячені дійсно актуальній проблемі, вирішення якої допоможе обґрунтувати новітні теоретико-правові та практико-орієнтовані аспекти розвитку адміністративного права в сфері гуманітарної діяльності України.

Ступінь обґрунтованості й достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Представлене І.О. Бєсєдіним наукове дослідження та одержані у результаті висновки, сформульовані пропозиції та рекомендації у цілому сприймаються як достовірні й обґрунтовані. Підставою для такого твердження є належне використання здобувачем *методів* наукового дослідження. Дисертація базується передусім на діалектичному методі пізнання. У процесі дослідження загалом використано загальнонаукові та спеціальні методи пізнання правових явищ: історико-юридичного, порівняльно-правового, формально-логічного, системно-структурного, статистичного та інших.

Дисертація характеризується комплексністю, широтою охоплення теоретичних і практичних питань, які піддані розгляду та належною глибиною їх вивчення.

Певним показником обґрунтованості наукових положень, сформульованих у дисертації, є правильно і ретельно виписані такі обов'язкові елементи дослідження, як *мета* і *завдання*. Визначена дисертантом мета дослідження («на основі комплексного аналізу наукових джерел, чинного законодавства та узагальнення практики його реалізації визначити особливості адміністративно-

правового регулювання гуманітарної допомоги в Україні, особливо в умовах воєнного стану, визначити правовий режим гуманітарної допомоги») має вектор, чітко спрямований на результати – тобто зазначається, що саме планується досягти внаслідок вивчення. Крім цього, хотілося б привернути увагу присутніх учасників розгляду цієї наукової праці до коректності визначених дисертантом дослідницьких завдань. Важливо підкреслити й те, що всі поставлені завдання знаходять своє вирішення у дослідженні, корелюють із висновками по розділах, а також із загальними висновками роботи. Отже, дисертантом прийнятно і коректно визначені методи, мета і завдання дослідження.

Опис у вступі *об'єкта* і *предмета* дослідження відповідає вимогам, які висуваються до таких наукових праць. Визначення предмета дослідження сприймається як певний «кут зору», під яким вивчаються явища, що утворюють об'єкт дослідження. Таким чином, констатую наявність взаємозв'язку предмета з об'єктом дослідження.

Зібраний дисертантом фактичний матеріал гармонійно розміщений. *Структура дисертації* є достатньо продуманою та обґрунтованою з огляду на предмет дослідження; кожен розділ та його підрозділи логічно взаємопов'язані, повною мірою відповідають логіко-методологічній вимозі про співвідношення частини та цілого. Схема побудови дослідження є належно структурованою та логічною.

Зміст положень дисертації та одержані висновки є логічними й такими, що не суперечать засадам адміністративно-правової доктрини. Водночас вони містять елементи наукової новизни, що свідчить про прирощення наукового знання. На підставі вимог методології наукових досліджень, використання теоретичних методів, їхня система, а також інтерпретація емпіричного матеріалу визначені дисертантом з огляду на мету й завдання дослідження. Це значною мірою забезпечило методологічно витриманий і науковий рівень рецензованої роботи. Науково обґрунтована структура дисертації, послідовний порядок подання матеріалу, дозволили авторові охопити необхідний комплекс питань теми та створити доволі переконливу систему аргументації його висновків і пропозицій.

Висновки і рекомендації дисертанта ґрунтуються на аналізі вітчизняних і деяких зарубіжних джерел, опрацьовані наукові та інші джерела у кількості 282 найменування дали змогу автору дисертації сформулювати обґрунтовані висновки.

Дисертант коректно ставиться до раніше сформульованих у адміністративно-правовій теорії думок, висновків і рекомендацій. У ситуаціях, коли погляди автора є такими, що не збігаються з раніше висловленими думками інших науковців, він зважено і послідовно наводить аргументи на користь власної позиції, не вдаючись до категоричних заперечень раніше висловлених міркувань. У цьому вбачається досягнення дисертантом належного рівня наукової комунікації, вміння брати участь у наукових дискусіях.

Одержані наукові результати, висновки та пропозиції у цілому не викликають сумніву. Достовірність та обґрунтованість результатів детермінована: 1) достатнім обсягом та прийнятністю використаних автором

наукових джерел; 2) належною науково-теоретичною базою дослідження; 3) вірною методологією їх аналізу.

Отже, є підстави для висновку: використовуючи зазначені у дисертації загальнонаукові та спеціальні методи пізнання адміністративно-правових явищ, автору вдалося обґрунтувати отримані результати дослідження – наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані у дисертації – та підтвердити їх достовірність.

Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

До положень дисертації, які мають елементи *новизни*, належать, зокрема, такі результати дослідження:

аргументовано, що практичне застосування механізму адміністративно-правового регулювання відносин, зокрема тих, що пов'язані із гуманітарною допомогою, спрямовується на забезпечення реалізації та дотримання інтересів суб'єктів відповідних правовідносин. Похідними від таких інтересів є інтереси власне громадян України, іноземців, осіб без громадянства, які використовують у кінцевому рахунку гуманітарну допомогу. Дієвість механізму адміністративно-правового регулювання впливає на ефективність і результативність адміністративно-правового регулювання відповідних відносин;

принципи гуманітарної допомоги розглядаються крізь Цілі сталого розвитку та аргументується нереальність реалізації задекларованих на міжнародному та національному рівні таких цілей;

апропоновано розглядати принципи гуманітарної допомоги без поділу на основні та додаткові (факультативні), оскільки порушення додаткових принципів тягне за собою порушення основних. У цьому контексті запропоновано такий перелік принципів гуманітарної допомоги: 1) гуманність; 2) нейтральність; 3) неупередженість; 4) незалежність; 5) добровільність; 6) єдність; 7) універсальність; 8) координація; 9) якість; 10) ефективність; 11) підзвітність; 12) різноманітність партнерських відносин; 13) забезпечення захисту;

обґрунтовано нагальну необхідність розширення існуючого переліку глобальних принципів гуманітарної допомоги і врахування положень міжнародних нормативно-правових актів та уніфікування їх у частині переліку цих принципів. Доведено, що лише комплексне застосування всіх зазначених принципів сприятиме досягненню реальної мети сучасної гуманітарної допомоги;

озглядаючи адміністративно-правове регулювання гуманітарної допомоги доведено, що внутрішньодержавне регулювання часто поєднується з міжнародно-правовим регулюванням, оскільки значна частина відповідних відносин є похідними від міжнародних відносин;

питання адміністрування експериментальних проектів щодо розподілу гуманітарної допомоги. У цьому контексті розглядаються ризики для фінансової, економічної та енергетичної безпеки держави, які можуть виникати внаслідок доступу надавачів міжнародної фінансової й технічної допомоги (іноземних донорів гуманітарної допомоги) до звітної інформації про місце розташування і стан наявного в Україні критично важливого промислового обладнання;

итання порушення адміністративно-правового режиму гуманітарної допомоги та її подальше використання у підприємницькій діяльності. Такі порушення становлять загрозу фінансовій безпеці України, знижують конкурентоспроможність вітчизняної продукції, шкодять інтересам сумлінних платників податків, які ввозять той самих товар на загальних підставах, сплачують всі належні податки та збори.

Рецензована наукова праця містить цілу низку інших теоретично обґрунтованих і важливих для науки й практики положень, висновків і рекомендацій, що стосуються адміністративно-правового регулювання гуманітарної допомоги в Україні в умовах воєнного стану; ці висновки і рекомендації здатні удосконалити наукові та законодавчі положення у сфері, що досліджується. У концентрованому вигляді ці положення містяться у висновках дослідження.

Отже, є підстави для твердження про теоретичну й практичну значущість отриманих результатів, а також для засвідчення, що переважною мірою вони є новими або спрямованими на поліпшення уже висловлених наукових висновків і пропозицій щодо адміністративно-правового регулювання гуманітарної допомоги в Україні в умовах воєнного стану; крім цього, отримані результати мають значення для вдосконалення законодавства і правозастосовної діяльності.

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій в опублікованих автором працях, а також апробація наукового дослідження.

Основні положення дисертаційної праці, її теоретичні й практичні висновки, пропозиції й рекомендації викладені у семи наукових публікаціях, чотири з яких були опубліковані у вітчизняних наукових фахових для юридичних наук виданнях категорії «Б». Результати наукового дослідження І.О. Бесєдіна були доведені до відома наукової громадськості не тільки в опублікованих автором наукових статтях, а й у трьох тезах наукових доповідей на науково-практичних конференціях і круглих столах, що засвідчує апробацію наукового дослідження.

Анотація відповідає змісту дисертації й відображає основні її положення. Дисертація оформлена відповідно до вимог, встановлених чинними нормативними актами України. Наукові статті, апробаційні праці і дисертація написані доступною державною мовою з дотриманням наукового стилю викладення.

Значення отриманих автором дисертації результатів для юридичної науки, правотворчої й правозастосовної практики. Викладені у дисертації І.О. Бесєдіна положення, висновки і пропозиції можуть бути використані у цілій низці сфер. Підтверджую прогноз можливого використання сформульованих у дисертації суджень, висновків, пропозицій та рекомендацій:

– науково-дослідній роботі – для подальшого дослідження проблем, пов’язаних адміністративно-правовим та міжнародно-правовим регулюванням відносин у сфері гуманітарної допомоги;

– нормотворчій роботі – при підготовці законопроектів щодо внесенні змін до адміністративного, податкового та митного законодавства України та відповідних підзаконних нормативно-правових актів;

– навчальному процесі – при підготовці підручників, навчальних посібників, навчально-методичних видань з дисциплін адміністративно-правового й міжнародно-правового спрямування, а також в освітньому процесі у вищих навчальних закладах, які здійснюють підготовку фахівців за спеціальністю «Право».

Наведене підтверджує значущість одержаних дисертантом наукових результатів для юридичної науки, правотворчої сфери й правозастосовної діяльності.

Дискусійні положення праці. У цілому позитивно оцінюючи рецензовану працю, звернемо увагу на деякі суперечності, спірні положення, які, маємо визнати, властиві будь-якому дослідженню і створюють підстави для наукової дискусії. Бажано, щоб вони були додатково аргументовані або уточнені дисертантом, а якщо це є неможливим – то враховані у подальших наукових пошуках претендента на науковий ступінь. У деяких випадках зауваження стосуються роздумів опонента над складними питаннями теорії і практики адміністративного права, у зв'язку із чим він заохочує дисертанта долучитися до обговорення і висловити власну думку.

1. На стор. 8 праці дисертант формулює висновок що «проголошені в Указі Президента України «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» від 30.09.2019 р. № 722/2019, прийнятому на виконання Резолюції Генасамблеї ООН 70/1 2015 р., на сьогодні не можуть бути досягнуті повною мірою, оскільки і в ООН їх досягнути не можуть. І на додачу у державі, де введено режим воєнного стану, навряд чи це можна досягнути, як те планувалося. Водночас, попри складну ситуацію, що має місце в Україні, й надалі ведеться робота по досягненню Цілей сталого розвитку. Так, Кабінетом Міністрів України у 2024 р. визначено завдання щодо досягнення Цілей сталого розвитку на період до 2030 року та індикатори їх досягнення. Тож Україна все ж таки рухається шляхом досягнення визначених Цілей, розуміючи, нереалістичність їх досягнення».

Нам видається, що таке песимістичне і категоричне твердження дисертанта про нереалістичність досягнення зазначених Цілей є передчасним. Навіть в умовах багаторічної війни і повномасштабного вторгнення рф, Україна не перебуває у стагнації, а живе і рухається уперед. Звісно, фактор війни у багатьох сферах гальмує належний розвиток відносин. Тим не менш, ми вивчаємо досвід (свій і зарубіжний) і працюємо над помилками. Тому такий важливий дороговказ, яким є Цілі сталого розвитку має виконуватися.

2. На стор. 62-68 роботи автор дуже ґрунтовно досліджує поняття гуманітарні місії, миротворчі місії (операції), гуманітарні операції та гуманітарні інтервенції (гуманітарні війни). Слушно доведено, що миротворчі місії (операції) – є найширшою категорією. В той час, як гуманітарні місії та гуманітарні операції здійснюються в межах цих миротворчих місій чи операцій.

У сучасних умовах глобальних катаклізмів і військових конфліктів, особливо враховуючи фактор російсько-української війни, видається важливим чітко розмежування зазначених понять. Адже залежно від їх виду, мають застосовуватися відповідні міжнародно-правові та національні нормативно-правові акти. Задля дотримання принципу верховенства права, а саме його стрижневого елемента – юридичної визначеності – і є необхідним чітке формулювання і розмежування аналізованих понять. Гуманітарні ж інтервенції (війни) вважаємо за явище, яке може мати позитивний характер, але, на наше глибоке переконання, він них варто відмовитися і послуговуватися існуючими механізмами гуманітарних та миротворчих операцій і місій.

Однак, на нашу думку, робота би виграла, якби автор також дослідив поняття «гуманітарні інтерцесії» і порівняв їх із іншими суміжними категоріями.

3. Відповідно до п. 14 Порядку пропуску та обліку гуманітарної допомоги в умовах воєнного стану, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 05.09.2023 р. № 953, отримувач, крім підприємств, установ чи організацій, що утримуються за рахунок бюджетів, уповноважених ними державних установ та органів місцевого самоврядування, втрачає статус отримувача гуманітарної допомоги з моменту блокування його облікового запису в Єдиному реєстрі у порядку, визначеному Положенням про автоматизовану систему реєстрації гуманітарної допомоги, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 09.10.2020 р. № 927. Хотілося би уточнити, які є випадки та умови блокування облікового запису отримувача гуманітарної допомоги в Єдиному реєстрі у порядку?

4. У вітчизняній доктрині і практиці під час дослідження проблем, пов'язаних із гуманітарною сферою, часто-густо виникають конкретні питання: чи правомірне використання ресурсів гуманітарної допомоги для функціонування пунктів незламності в районах, де зазвичай енергетична інфраструктура працює стабільно, і у мешканців населених пунктів немає нагальної потреби в задоволенні життєвих потреб саме через пункти незламності? Чи утримання таких пунктів незламності правомірне і не є фактом нецільового використання матеріальних, технічних і людських ресурсів? Ще приклади: так званий гуманітарний туризм, коли українці в Україні отримують соціальні виплати і за кордоном отримують фінансову підтримку; людина працевдатного віку отримує виплати як ВПО, але свідомо не працевлаштовується? Або, коли особа мобілізаційного віку і стану здоров'я створює і очолює благодійну організацію власне з метою отримання можливості виїзду за кордон тощо. Яким, на думку дисертанта, є вплив таких випадків на відносини гуманітарної допомоги і які він вбачає шляхи їх вирішення?

5. На стор. 138 дисертації зазначено про наявність такої проблеми: «Експерти зазначають, що є проблеми з обліком та звітністю за розподілом/використанням, переданням набувачам гуманітарної допомоги на місцевому рівні: від обласних військових адміністрацій і до так званих складів останньої милі; відсутні уніфіковані правила маркування та сортування товарів гуманітарної допомоги за категоріями, які би використовувались на всьому логістичному шляху та відповідно надавали можливість точно визначити

категорії вантажів, що надходять, та надалі передаються набувачам; ваги вантажів, трекінгування вантажів по всьому маршруту руху від донора до набувача». Що можна запропонувати для покращення такої ситуації?

Проте висловлені зауваження стосуються переважно дискусійних питань дослідження або окремих недостатньо чітко викладених положень і тому не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної праці. Науковий твір І.О. Беседіна має змістовний і цілісний характер. Положення дисертації вирізняються новизною як у постановці проблем, так і в підходах до їх розв'язання.

Висновки. Можна резюмувати, що дисертаційна праця містить отримані автором нові науково обґрунтовані результати щодо адміністративно-правового регулювання гуманітарної допомоги в Україні в умовах воєнного стану.

Отже, на ґрунті вивчення рукопису і наукових публікацій є підстави вважати, що дисертація Ігоря Олександровича Беседіна на тему «Умовах воєнного стану», подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – право, є завершеною науковою працею, що містить нові науково обґрунтовані результати проведених здобувачем досліджень, які виконують конкретне наукове завдання, має істотне значення для науки адміністративного права та відповідає вимогам таких правових актів, як: Порядок присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44); Порядок підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами), Вимоги до оформлення дисертації, затверджені наказом Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 року (зі змінами).

Як офіційний опонент доводжу висновок, що здобувач Ігор Олександрович Беседін набув теоретичні знання, уміння, навички та компетентності, визначені стандартом вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня за спеціальністю 081 – право, виконав поставлене наукове завдання, оволодів методологією наукової діяльності і заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії з відповідної спеціальності.

Офіційний опонент:

**доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри приватного права
Національного університету
«Києво-Могилянська академія»**

Леся МУЗИКА

На електронний документ накладено: 1 (Один) підписи чи печатки:
На момент друку копії, підписи чи печатки перевірено:
Програмний комплекс: eSign v. 2.3.0;
Засіб кваліфікованого електронного підпису чи печатки: ІТТ Користувач ЦСК-1
Експертний висновок: №04/05/02-1277 від 09.04.2021;
Цілісність даних: не порушена;

9349084692385769

Підпис № 1 (реквізити підписувача та дані сертифіката)
Підписувач: МУЗИКА ЛЕСЯ АНАТОЛІВНА 2935402704;
Належність до Юридичної особи: ФІЗИЧНА ОСОБА;
Код юридичної особи в ЄДР: 2935402704;
Серійний номер кваліфікованого сертифіката: 5E984D526F82F38F04000000088C1801165FD405;
Видавець кваліфікованого сертифіката: КНЕДП АЦСК АТ КБ "ПРИВАТБАНК";
Тип носія особистого ключа: Незахищений;
Тип підпису: Удосконалений;
Сертифікат: Кваліфікований;
Час та дата підпису (позначка часу для підпису): 21:37 15.06.2025;
Чинний на момент підпису. Підтверджено позначкою часу для підпису від АЦСК (кваліфікованого надавача електронних довірчих послуг)
Час та дата підпису (позначка часу для даних): 21:37 15.06.2025;